

بررسی رابطه‌ی بین هوش معنوی و هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متاهل

حشمت اله نوری^۱، عاطفه شهیاد^۲

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد آیت الله آملی آمل

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد آیت الله آملی آمل

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین هوش معنوی و هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متاهل بود. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش را تمامی زنان متاهل شهر اسلام آباد غرب به تعداد ۶۰۰۰۰ نفر تشکیل دادند که برطبق جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) تعداد نمونه پژوهش حاضر ۳۸۲ نفر برآورد شدند که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزارگرد آوری داده‌ها، پرسشنامه‌های رضایت زناشویی انریچ، هوش معنوی کینگ، هوش اخلاقی لینک و کیل بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. یافته‌ها ی پژوهش نشان داد که بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متاهل رابطه وجود دارد ($P < 0/05$). بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متاهل رابطه وجود دارد ($P < 0/05$). همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغییره نشان داد که هوش معنوی و هوش اخلاقی در زنان متاهل رابطه وجود دارد ($P < 0/05$). همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغییره نشان داد که هوش معنوی و هوش اخلاقی به طور معنی داری توانایی پیش بینی رضایت زناشویی را دارند. بطوریکه هوش اخلاقی با ضریب بتای بیشتر بهترین پیش بین رضایت زناشویی می باشد. به طور کلی نتایج این پژوهش نشان می دهد که هوش معنوی و اخلاقی متغیرهای مهمی در زندگی فردی و خانوادگی هستند و بارضایت زناشویی رابطه دارد؛ یعنی با افزایش هوش معنوی و اخلاقی در بین افراد از جمله زنان متاهل، رضایت زناشویی نیز افزایش می یابد.

واژه‌های کلیدی: هوش معنوی، هوش اخلاقی، رضایت زناشویی.

۱-مقدمه

ازدواج، از آن حیث که ساختار اولیه برای پایه گذاری روابط خانوادگی و پرورش نسل رافراهم می نماید، رابطه ای بسیار مهم و اساسی در روابط انسانی تلقی گردیده و زندگی و بهزیستی افراد را تحت الشعاع خود قرار می دهد و منبع بسیار مهمی از امنیت خاطر برای زنان و جایگاه مهمی برای احساس مسؤولیت بیشتر برای مردان است (استوتزرفری^۱، ۲۰۱۰). زندگی زناشویی زن و مرد با ازدواج و تشکیل خانواده شروع می شود و رضایت زناشویی تضمین کننده ی سلامت روانی خانواده محسوب می گردد. رضایت زناشویی، یعنی انطباق بین انتظاراتی که فرد از زندگی زناشویی دارد و آنچه در زندگی خود تجربه می کند. راه های مختلفی برای تعریف رضایت زناشویی وجود دارد و بهترین تعریف را ماکینز^۲ ارائه کرده است، او رضایت زناشویی را احساس خشنودی، رضایت و لذت توسط زن و شوهر زمانی که همه ی جنبه های ازدواج خود را در نظر می گیرند تعریف می کند. استواری و استحکام خانواده به ازدواج و رابطه زناشویی پایدار و بنیادین بستگی دارد؛ یعنی هرگونه تزلزل در رضایت زناشویی یا نبود یک ازدواج موفق، علاوه بر آن که آرامش درونی زوج ها را مختل می کند، بقاء و دوام خانواده را نیز در معرض تهدید قرار می دهد. عوامل مختلفی با استحکام و دوام خانواده رابطه دارد که از جمله ی آنها هوش معنوی زوجین می باشد (آقاجانی و همکاران، ۱۳۸۹). انسان از چند نوع هوش تحت عنوان هوش چندگانه برخوردار است که آخرین لایه آن هوش معنوی است که هدایت و معرفت درونی، حفظ تعادل فکری، آرامش درونی و بیرونی و عملکرد همراه با بصیرت، ملامت و مهربانی را زوجین را شامل می شود (رقیبی و قره چاهی، ۱۳۹۲). هوش معنوی بیانگر مجموعه ای از توانایی ها، ظرفیت های منابع معنوی می باشد که کاربست آنها در زندگی روزانه می تواند موجب افزایش انطباق پذیری فرد شود. در تعریف از هوش معنوی، به ویژه بر نقش آن در حل مسائل وجودی و یافتن معنا و هدف در اعمال و رویدادهای زندگی روزمره می توان تأکید کرد. هوش معنوی موجب می شود که انسان با ملامت و عطفوت بیشتری به مشکلات نگاه کند، تلاش بیشتری برای یافتن راه حل داشته باشد، سختی های زندگی را بهتر تحمل کند و به زندگی خود پویایی و حرکت دهد. کینگ^۳ معتقد است که هوش معنوی ظرفیت و توانایی منحصر به فردی را در شخص ایجاد می کند تا معنا را در زندگی درک کند و به موقعیت های معنوی بالاتر راه یابد، او مدلی چهار عاملی از هوش معنوی را ارائه می دهد. عناصر این مدل عبارتند از: ۱. تفکر انتقادی وجودی درمورد مسائل مربوط به هستی؛ ظرفیت تفکر انتقادی نسبت به مباحث متافیزیکی و مربوط به هستی از جمله، حقیقت، جهان و مرگ و...؛ ۲. تولید معنای شخصی؛ توانایی استفاده از تجارب فیزیکی و روحی جهت ایجاد معنا و هدف شخصی؛ ۳. آگاهی متعالی؛ توانایی شناسایی جنبه های متعالی خویشتن، دیگران و جهان و با استفاده از هوشیاری؛ ۴. بسط حالت هوشیاری؛ توانایی ورود به موقعیت های معنوی بالاتر از جمله تفکر عمیق، نیایش، مراقبه و خروج از آن (کینگ، ۲۰۰۸).

یکی دیگر از فاکتورهای تاثیر گذار بر رضایت زناشویی هوش اخلاقی می باشد، این احتمال نیز وجود دارد که بین هوش اخلاقی و هوش معنوی رابطه متقابل وجود داشته باشد. هوش معنوی باعث ایجاد حس معنا و ماموریت نسبت به زندگی و ارزشها در خانواده، حس تقدس در زندگی، درک متعادل تر از ارزش مادیات در روابط می شود که بیانگر مجموعه ای از توانایی ها و ظرفیتها و منابع معنوی است که کاربست آنها موجب افزایش هوش اخلاقی و در نتیجه رضایت زناشویی می شود (معلمی، رقیبی و سالاری، ۱۳۹۰). لنیک و کیل^۴ (۲۰۰۵) هوش اخلاقی را به عنوان توانایی کاربرد اصول اخلاق جهانی در اخلاقیات، اهداف و مراودات یک فرد از روی قاعده تعریف می کنند. یک برداشت از این تعریف، آن است که اخلاقیات به عنوان اولویت است، بدین معنا که افراد تمایل ذاتی برای فعالیت با درستی، مسؤولیت، دلسوزی و بخشندگی دارند. هوش اخلاقی اعتقاد عمیق فرد و ارزش های او است که تمامی افکار و فعالیت ها را هدایت می کند و فرآیند تصمیم گیری اخلاقی مشروط به عوامل جمعیت شناختی چون جنسیت، نژاد، ملیت یا فعالیت مذهبی نیست. بوربا^۵ (۲۰۰۵) هفت اصل اساسی برای هوش اخلاقی را

1. Stutzer & Frey
2. Makens
1. King
2. Lennick & Kiel
3. Burba

شامل همدردی، هوشیاری، خودکنترلی، توجه و احترام، مهربانی، صبر و بردباری و انصاف می داند (لنیک و کیل، ۲۰۰۵). ارتباطات زیادی بین هوش معنوی و اخلاقی بارضایت زناشویی وجود دارد، این ارتباط غیرمستقیم است و هوش معنوی و اخلاقی به عنوان یک میانجی در این ارتباطات نقش دارد. غفرانی (۱۳۹۰)، در رابطه با نقش هوش معنوی در کیفیت زندگی نشان داد که هوش معنوی نقش مؤثری در پیش بینی کیفیت زندگی دارد. همچنین اصغری و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی متوجه شدند که بین هوش اخلاقی و رضایت زناشویی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($p < 0/01$). از آنجائیکه ازدواج رابطه ای است که شخص با انتخاب، وارد آن می شود و تقریباً نیم قرن ادامه دارد. زن و مردی که با هم ازدواج می کنند باید بتوانند خود را با نیم قرن تحولات اجتماعی و رشد و تغییرات متقابل یکدیگر تطبیق دهند. در غیر این صورت، به احتمال زیاد رابطه زناشویی آن ها دچار مشکل خواهد شد در صورتی که زوجین از هوش بالائی برخوردار باشند احساس زوج ها نسبت به زندگی مشترک مطلوب باشد، آن را از رفاه، امنیت و سلامت روانی برخوردار می سازد (غفاری، ۱۳۸۹)؛ بنابراین در این پژوهش در جهت رابطه هوش معنوی و هوش اخلاقی بارضایت زناشویی تلاش شده است به این سوال پاسخ دهد که آیا بین هوش معنوی و هوش اخلاقی بارضایت زناشویی رابطه وجود دارد؟

۲- روش شناسی

۲-۱- طرح پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. روش همبستگی برای کسب اطلاع از وجود رابطه بین متغیرها انجام می پذیرد؛ ولی در آنها الزاماً کشف رابطه علت و معلولی مورد نظر نیست.

۲-۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش را تمامی زنان متأهل شهر اسلام آباد غرب تشکیل می دهد که تعداد کل آنها برابر ۶۰۰۰۰ نفر می باشد. بر طبق جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) تعداد نمونه پژوهش حاضر ۳۸۲ نفر بودند که از طریق روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. این نوع نمونه گیری منطقاً بنیادی ترین روش در نمونه گیری احتمالی است. همچنین در این نمونه گیری هر یک از اعضا شانس مساوی برای انتخاب شدن دارند. روش نمونه گیری بدین صورت بود که ابتدا با توجه به فراوانی بدست آمده از محل سکونت زنان متأهل شهر اسلام آباد غرب، سه منطقه جغرافیایی؛ شمال، جنوب و غرب در نظر گرفته شد و سپس به گونه‌ی تصادفی تعداد ۳۸۲ نفر از آنان که ملاک‌های لازم آزمودنی‌ها را دارا بودند، جهت افراد نمونه انتخاب شدند. ملاک های ورود شامل؛ داشتن حداقل مدرک تحصیلی دیپلم، نداشتن سابقه‌ی بیماری‌های روانشناختی و از مدت ازدواج آنها حداقل دو سال گذشته باشد.

۲-۳- ابزار پژوهش

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از سه پرسشنامه استفاده شد؛

۲-۳-۱- پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ^۱:

این پرسشنامه توسط آلسون (۱۹۹۸) تدوین شده است که فرم کوتاه آن شامل ۴۷ گویه می‌باشد. پاسخ به گویه‌های پرسشنامه فوق به روش لیکرت و به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) می‌باشد که به ترتیب ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نمره‌گذاری می‌شود. نمره‌های کمتر از ۳۰ نشانگر نارضایتی شدید، ۳۰ تا ۴۰ نشانگر عدم رضایت، نمره‌های بین ۴۰ تا ۶۰ نشانگر رضایت نسبی و متوسط، نمره‌های بین ۶۰ تا ۷۰ نشانگر رضایت شدید و نمره‌های بالاتر از ۷۰ نشانگر رضایت فوق العاده از روابط زناشویی است. این پرسشنامه دارای یک کلید است که در آن تعدادی از گویه‌ها به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند.

1. Enrich Marital Satisfaction Questioner

کمترین و بیشترین نمره آزمودنی در این پرسشنامه به ترتیب ۴۷ و ۲۳۵ می‌باشد. آلسون (۱۹۸۹) پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی را با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه کرد. معتمدین (۱۳۸۳) روایی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ با استفاده از همبسته نمودن با پرسشنامه سازگاری زناشویی $I=0/65$ و $P<0/01$ به دست آوردند. در پژوهش حاضر، از روش آلفای کرونباخ به منظور سنجش پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۲ به دست آمد.

۲-۳-۲- پرسشنامه هوش معنوی کینگ:

برای سنجش هوش معنوی از پرسشنامه خودسنجی هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸) استفاده شد. این پرسشنامه توانایی ذهنی هوش معنوی را با ۲۴ گویه مورد سنجش قرار می‌دهد. آزمودنی باید میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر یک عبارات پرسشنامه در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت، مشخص سازد. نحوه نمره‌گذاری گویه‌های پرسشنامه هوش معنوی به این صورت است که برای به دست آوردن نمره کلی آزمون باید امتیاز همه ۲۴ عبارت با هم جمع گردد، گویه ۶ به طور معکوس نمره‌گذاری می‌شود. کینگ و دسیکو (۲۰۰۹) ضریب آلفای کرونباخ کل این آزمون را ۰/۹۲ گزارش کردند. اعتبار همگرایی پرسشنامه خودسنجی هوش معنوی از طریق همبستگی نمره آن با چند پرسشنامه از جمله تجربه‌های عرفانی، جهت‌گیری مذهبی و هوش هیجانی که به ترتیب ۰/۶۳، ۰/۴۸ و ۰/۴۶ شده است، به اثبات رسیده است. زاهد بابلان و بگیان (۱۳۹۱) در پژوهشی آلفای کرونباخ را از طریق بازآزمایی در یک نمونه ۷۰ نفری به فاصله زمانی دو هفته ۰/۶۷ محاسبه کردند. علوی و همکاران (۱۳۹۰) نیز پایایی این مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ برآورد کرده است. در پژوهش حاضر، از روش آلفای کرونباخ به منظور سنجش پایایی پرسشنامه خودسنجی هوش معنوی کینگ استفاده شد که مقدار آن ۰/۷۹ به دست آمد.

۲-۳-۳- پرسشنامه هوش اخلاقی:

پرسشنامه هوش اخلاقی را لینک و کیل در سال ۲۰۰۵ ساختند. در ایران نیز آراسته، عزیزی، شمامی، جعفری‌راد و محمدی جوزانی آن را در سال ۱۳۹۰ هنجاریابی کردند. این پرسشنامه شامل ۴۰ گویه است. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت است که به هرگز نمره ۱ و همه مواقع نمره ۵ داده می‌شود. روایی و پایایی پرسشنامه را مارتین و آستین (۲۰۱۰) تأیید کردند. در ایران پایایی پرسشنامه با انجام آزمون بازآزمایی در یک نمونه ۱۶ نفره محاسبه گردید و آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد (بهرامی و همکاران، ۱۳۹۱). همچنین روایی صوری و محتوایی و هماهنگی درونی مولفه‌های آن را متخصصان تأیید کردند. بیشترین همبستگی درونی بین بخشش و دلسوزی با هوش اخلاقی $I=0/86$ و کمترین همبستگی بین درستکاری با هوش اخلاقی ۰/۶۶ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی نیز نشان داد که درستکاری بار عاملی ۰/۶۴، مسئولیت پذیری ۰/۸۱، دلسوزی ۰/۸۴ و بخشش ۰/۸۳ دارد و در مجموع ۸۰ درصد اشتراک دارند که این عامل مشترک را می‌توان هوش اخلاقی نامید (سیادت و همکاران، ۱۳۸۸).

۲-۴- ملاحظات اخلاقی

بعد از انتخاب آزمودنی‌ها، برای رعایت کامل اخلاق در پژوهش، برای هر یک از افراد مورد مطالعه موضوع تحقیق کاملاً توضیح داده شد؛ و بعد از پذیرش از سوی آنها و اخذ رضایت کتبی در مطالعه شرکت داده و به آنها گفته شد که، در صورت عدم تمایل به همکاری، می‌توانند آزمون‌ها را برگشت دهند. همچنین می‌توانند از نوشتن نام و نشانی خویش خودداری و در صورت تمایل داشتن به یافته‌های پژوهش، خواسته خود را اعلام نمایند. محرمانه بودن اطلاعات بدست آمده از جمله ملاحظات اخلاقی می‌باشد که پژوهشگر در نظر دارد.

۲-۵- روش تجزیه تحلیل آماری

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از بسته نرم افزاری SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد. برای بررسی وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش ورود استفاده شد.

۳- نتایج ویافته های پژوهش

جدول (۱): محاسبه شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	شاخص آماری	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمترین نمره	بیشترین نمره
هوش معنوی	۳۸۲	۷۳/۶۵	۱۸/۳۴	۲۷	۱۰۳	
رضایت زناشویی	۳۸۲	۲۰۹/۶۰	۱۷/۱۳	۱۸۵	۲۲۰	
هوش اخلاقی	۳۸۲	۱۶۷/۹۱	۷/۳۰	۱۴۵	۱۸۱	

جدول (۱) میانگین و انحراف استاندارد و بیشترین و کمترین نمره کسب شده هوش معنوی، هوش اخلاقی و رضایت زناشویی زنان متأهل را نشان می دهد. که بیانگر این است که میانگین هوش معنوی، هوش اخلاقی و رضایت زناشویی زنان متأهل در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

جدول (۲): نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای تحقیق

فرض صفر: توزیع مشاهدات از توزیع نرمال پیروی می کند.				
فرض مقابل: توزیع مشاهدات از توزیع نرمال پیروی نمی کند.				
متغیر	تعداد نمونه	آماره آزمون	مقدار Sig	نتیجه آزمون
هوش معنوی	۳۸۲	۰/۸۷	۰/۴۲	توزیع نرمال
رضایت زناشویی	۳۸۲	۲/۲۴	۰/۳۵	توزیع نرمال
هوش اخلاقی	۳۸۲	۲/۳۲	۰/۵۲	توزیع نرمال

مطابق جداول (۲) همانگونه که ملاحظه می شود در این آزمون، سطوح احتمال (مقدار P) در کلیه متغیرهای تحقیق بزرگتر از سطح خطا ۰/۰۵ می باشد. با توجه به مقدار P و عدم رد فرضیه صفر، توزیع داده ها منطبق بر توزیع نرمال قلمداد می گردد. نتیجتاً در آزمون فرضیات تحقیق از آزمون های پارامتریک استفاده شده است.
فرضیه اول: بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

جدول (۳): نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل

متغیر	شاخص آماری	تعداد	مقدار ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معناداری (Sig)

۰/۰۰	۲۸/۰۹	۰/۵۳	۳۸۲	هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل
------	-------	------	-----	---

با توجه به ضریب اطمینان ۰/۹۵ و سطح معناداری آزمون ضریب همبستگی پیرسون ($Sig=0/00$) که از مقدار پیش فرض ($\alpha=0/05$) کمتر است، فرض صفر (عدم وجود رابطه بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل) رد شده و فرض مقابل (وجود رابطه بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل) پذیرفته می شود به عبارت دیگر، می توان چنین نتیجه گرفت که بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد. از آنجایی که مقدار ضریب همبستگی بین هوش معنوی با رضایت زناشویی در زنان متأهل مثبت است می توان عنوان کرد که این دو متغیر در جهت هم تغییر می کنند؛ یعنی هوش معنوی می تواند باعث افزایش رضایت زناشویی گردد و مقدار ضریب تعیین ۰/۲۸ نشان می دهد که هوش معنوی ۰/۲۸ بر روی رضایت زناشویی تأثیرگذار است.

فرضیه دوم: بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

جدول (۴): نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل

متغیر	شاخص آماری	تعداد	مقدار ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معناداری (Sig)
هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل		۳۸۲	۰/۸۲	۶۷/۲۴	۰/۰۰

با توجه به ضریب اطمینان ۰/۹۵ و سطح معناداری آزمون ضریب همبستگی پیرسون ($Sig=0/00$) که از مقدار پیش فرض ($\alpha=0/05$) کمتر است، فرض صفر (عدم وجود رابطه بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل) رد شده و فرض مقابل (وجود رابطه بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل) پذیرفته می شود به عبارت دیگر، می توان چنین نتیجه گرفت که بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد. از آنجایی که مقدار ضریب همبستگی بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل مثبت است می توان عنوان کرد که این دو متغیر در جهت هم تغییر می کنند؛ یعنی هوش اخلاقی باعث افزایش رضایت زناشویی می گردد؛ و مقدار ضریب تعیین ۰/۷۴ نشان می دهد که هوش اخلاقی ۰/۷۴ بر روی رضایت زناشویی تأثیرگذار است.

فرضیه سوم: بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

جدول (۵): نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل

متغیر	شاخص آماری	تعداد	مقدار ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معناداری (Sig)
هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل		۳۸۲	۰/۴۷	۲۲/۰۹	۰/۰۰

با توجه به ضریب اطمینان ۰/۹۵ و سطح معناداری آزمون ضریب همبستگی پیرسون ($Sig=0/00$) که از مقدار پیش فرض ($\alpha=0/05$) کمتر است، فرض صفر (عدم وجود رابطه بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل) رد شده و فرض مقابل

(وجود رابطه بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل) پذیرفته می شود به عبارت دیگر، می توان چنین نتیجه گرفت که بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل رابطه وجود دارد. از آنجایی که مقدار ضریب همبستگی بین هوش معنوی با هوش اخلاقی در زنان متأهل مثبت است می توان عنوان کرد که این دو متغیر در جهت هم تغییر می کنند؛ یعنی هوش معنوی باعث هوش اخلاقی می گردد؛ و مقدار ضریب تعیین $0/74$ نشان می دهد که هوش اخلاقی $0/22$ بر روی هوش اخلاقی تأثیرگذار است.

۳-۵-۱-آزمون رگرسیون

اثرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته بوسیله روش رگرسیون چند متغیره مورد بررسی قرار می گیرد قبل از تهیه مدل رگرسیونی فرضیاتی را بعنوان استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره باید ارائه دهیم وگرنه مدل از اعتبار لازم برخوردار نخواهد بود که این موارد به شرح زیر است:
فرضیات مدل رگرسیون:

۱. نرمال بودن متغیر وابسته (رضایت زناشویی): برای بررسی نرمال بودن یک متغیر از آزمون کولموگراف_ اسمیرنوف (K-S) استفاده گردیده است؛ که نتایج در جدول (۲) نشان از نرمال بودن داده ها بوده است.
۲. رابطه خطی بین متغیر وابسته و مستقل (آزمون F فیشر): این امر را می توان از طریق تحلیل واریانس (ANOVA) رگرسیون بمنظور بررسی رابطه خطی بین دو متغیر استفاده کرد. فرضیه های آماری کل مدل رگرسیون بصورت زیر می باشد:

$$\begin{cases} H_0 = \text{رابطه خطی بین دو متغیر وجود ندارد.} \\ H_1 = \text{رابطه خطی بین دو متغیر وجود دارد.} \end{cases}$$

جدول شماره (۶): جدول تحلیل واریانس (ANOVA)

شاخص ها متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنادار ی	ضریب چندگان نه	ضریب تعیین
رگرسیون	۱۴۸۶۴/۶۲	۲	۷۴۳۲/۳۱	۶۱۸/۴۵	۰/۰۰	۰/۸۷	۷۳/۹۶
باقی مانده	۴۵۵۴/۶۸	۳۷۹	۱۲/۰۱				
مجموع	۱۹۴۱۹/۳۱	۳۸۱					

مطابق جدول (۶) با توجه به سطح معنی داری $Sig = 0/00$ که کمتر از $(\alpha = 0/01)$ یعنی $(sig < \alpha)$ می توان دریافت که فرض H_0 رد و فرض H_1 تایید می شود؛ بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته تایید می شود. ضریب همبستگی چندگانه با مقدار $0/87$ نشان می دهد که شدت رابطه متغیرهای مستقل هوش معنوی و هوش اخلاقی بطور کلی با متغیر وابسته یعنی رضایت زناشویی به چه میزان است؛ و ضریب تعیین با $73/96$ مقدار نشان دهنده تغییرپذیری (انحراف) در متغیر وابسته است. به عبارتی $73/96$ درصد از واریانس رضایت زناشویی با توجه به نقش متغیرهای هوش معنوی و اخلاقی تبیین می شود.

۳-۵-۲-ضریب همبستگی و ضریب تعیین

با توجه به داده های به دست آمده ضریب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین طبق جدول (۷) بصورت زیر می باشد: ضریب همبستگی چندگانه با مقدار $0/87$ نشان می دهد که شدت رابطه متغیرهای مستقل هوش معنوی و هوش اخلاقی بطور کلی با

متغیر وابسته یعنی رضایت زناشویی به چه میزان است؛ و ضریب تعیین با $73/96$ مقدار نشان دهنده تغییرپذیری (انحراف) در متغیر وابسته است. به عبارتی $73/96$ درصد از واریانس رضایت زناشویی با توجه به نقش متغیرهای هوش معنوی و اخلاقی تبیین می شود.

جدول (۷): ضریب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین

مدل	ضریب تعیین	ضریب چندگانه
۱	$73/96$	$0/87$

آزمون دوربین_ واتسون: آزمون استقلال خطاها (باقیمانده‌ها)

یکی از مفروضه‌هایی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی توسط مدل رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. بمطور استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین_ واتسون استفاده می‌شود که چنانچه مقدار آن در بازه 1.5 تا 2.5 قرار گیرد H_0 آزمون (عدم همبستگی بین خطاها) پذیرفته می‌شود و در غیر اینصورت H_0 رد می‌شود (همبستگی بین خطاها وجود دارد). برای رسیدن به این مهم از آزمون دوربین_ واتسون می‌توان استفاده کرد. مقدار این آزمون در جدول زیر محاسبه گردیده است. از آنجا که این آماره در بازه $1/5$ تا $2/5$ قرار می‌گیرند، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که خطاها از یکدیگر مستقل بوده و می‌توان از مدل رگرسیونی جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده کرد.

جدول (۸): آزمون دوربین_ واتسون

آزمون	مقدار مطلوب	مقدار بدست آمده	وضعیت
Durbin-watson d	$1.5 \leq d \leq 2.5$	$2/1$	عدم همبستگی بین خطاها

با توجه به این که آماره مورد نظر در بازه 1.5 و 2.5 می باشد بنابراین عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

جدول شماره (۹): نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره

شاخص‌ها متغیرها	ضرایب معیار نشده β	خطای معیار	ضرایب β	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	$76/32$	$4/3$	-	$17/72$	$0/00$
هوش معنوی	$0/06$	$0/01$	$0/16$	$5/95$	$0/00$
هوش اخلاقی	$0/76$	$0/02$	$0/78$	$27/78$	$0/00$

مطابق نتایج تحلیل رگرسیون جدول شماره (۹) با توجه به سطح معنی‌داری $\text{Sig} = 0/00$ محاسبه شده در سطح اطمینان 99% ($\alpha = 0/01$) نتایج زیر بدست آمده است:

متغیر هوش معنوی و هوش اخلاقی، برای پیش بینی رضایت زناشویی در سطح اطمینان 99% ($\alpha = 0/01$) معنادار می‌باشند. نتایج حاصل از ضرایب معادله رگرسیون، نشان می‌دهد که هوش معنوی $0/16$ از تغییرات رضایت زناشویی زنان ($\text{Sig} < 0.01$).

متأهل و هوش اخلاقی ۰/۷۸ از تغییرات رضایت زناشویی زنان متأهل را توجیه می‌کند؛ بنابراین به عنوان بهترین پیش بین رضایت زناشویی پذیرفته می‌شود.

۴- بحث و نتیجه گیری

با توجه به اهداف پژوهش حاضر و استناد به نتایج یافته‌ها به تبیین فرضیه‌ها پرداخته می‌شود.

فرضیه اول: بین هوش معنوی بارضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که هوش معنوی با رضایت زناشویی در در زنان متأهل ارتباط و همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. در همین راستا مکنایت^۱ (۲۰۰۵) به بررسی رابطه بین معنویت و رضایت از زندگی پرداخت و به این نتیجه رسید که بین معنویت و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج پژوهش وی نشان داد که سطح رضایت از زندگی در افرادی که با معنویت مشکل داشتند، کمتر است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت از آنجا که فرد با ایمان دارای ارتباطات و باورهای معنوی است، کم‌تر احساس رهاشدگی، پوچی و تنهایی می‌کند و هوش معنوی دسترسی انسان به معنا و ارزش و نیز استفاده از آنها در شیوه اندیشیدن و تصمیم‌گیری را فراهم می‌سازد. بنابراین، به نظر می‌رسد افراد دارای هوش معنوی بالا کمتر دچار اختلافات خانوادگی می‌شوند (رقیبی، ۱۳۹۲). همچنین پژوهش‌های نشان داده‌اند که عقاید و اعمال معنوی، با نتایج مثبتی مانند بهزیستی جسمانی، هیجانی و روان‌شناختی، کنش درون فردی مثبت و افزایش کیفیت زندگی رابطه دارد، به نظر می‌رسد، افرادی که گرایش‌های معنوی دارند، هنگام رویارویی با آسیب، پاسخ‌های بهتری به وضعیت می‌دهند و موقعیت تولیدکننده فشار را بهتر اداره می‌کنند و میزان افسردگی آنها کمتر است. معنویت هوشی است که ما توسط آن نیازهایمان را شناسایی و بیان می‌کنیم. اعمال و کیفیت زندگی‌مان را می‌توانیم در بافتی که از لحاظ معناداری غنی‌تر و وسیع‌تر باشد قرار دهیم (مک‌اوان، ۲۰۰۹). بریست و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی نشان داده‌اند که هوش معنوی یا لاقول برخی از جنبه‌های آن ظرفیت غنی‌سازی یک ازدواج توأم با سازگاری و رضایت مطلوب و اثبات را داراست. توانایی درک و پذیرش افکار، احساس‌ها و عواطفی یکدیگر در زندگی زناشویی، با احساس رضایتمندی بیش‌تری همراه است و افرادی که از سطوح هوش معنوی بالاتری برخوردارند در مقایسه با افراد با هوش معنوی پایین، رضایتمندی زناشویی بیش‌تری را تجربه می‌کنند. همچنین جاکوب و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش هوش معنوی در کارکرد خانواده، به این نتیجه رسیدند که بین هوش معنوی و عملکرد خانواده رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم: بین هوش اخلاقی بارضایت زناشویی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که هوش اخلاقی با رضایت زناشویی در زنان متأهل ارتباط و همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. در همین راستا ماگیار^۲ (۲۰۰۷) دریافت افرادی که همسر خود را بخشیده‌اند رابطه زناشویی خود را مقدس‌تر از گذشته ارزیابی می‌کنند. توانایی بخشش همسر می‌تواند به عامل پابرجایی رابطه و افزایش رضایت زناشویی منجر گردد.

در تبیین ارتباط بین هوش اخلاقی و رضایت زناشویی می‌توان طبق نظریه لیک و کیل (۲۰۱۱) چنین استدلال کرد که هوش اخلاقی شامل عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها، راستگویی، استقامت و پافشاری برای چیزی که حق است، وفای به عهد مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، قبول مسئولیت برای خدمت به

1. Maknight

1. Magyar

دیگران، فعالانه علاقه مند بودن به دیگران (اهمیت دادن خود جوش به دیگران)، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران می باشد که وجود این خصوصیات اخلاقی در افراد تأثیر به سزایی در بهبود کیفیت زندگی زناشویی آنها گذاشته و منجر به افزایش رضایت آنها از زندگی زناشویی می شود. در همین راستا خانیکی و تبریزی (۱۳۹۰) نشان دادند نگرش اخلاقی در روند زندگی موجب تسهیل و بهبود روابط می شود. نتایج تحقیقات حاکی از آن است که بخشودگی به عنوان یک مولفه مهم هوش اخلاقی به بهبود روابط، ابراز خشم مناسب و التیای زخم های عاطفی زوجین کمک می کند و آموزش بخشودگی بر افزایش سازگاری زناشویی موثر است.

فرضیه سوم: بین هوش معنوی و هوش اخلاقی در زنان متأهل رابطه وجود دارد.

بر طبق نتایج بدست آمده مشخص شد که هوش معنوی و هوش اخلاقی در زنان متأهل ارتباط و همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. در همین راستا مایر^۱ و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی متوجه شد که افراد دارای هوش معنوی بالا، خودکنترلی و خودانگیزی بالایی دارند، زندگی آنها معنادار است و اصولی و مسئولیت پذیر هستند، عواطف خود را به درستی ابراز می کنند، قانع و نسبت به دیگران حساس و مراقب هستند.

در تبیین این یافته می توان اذعان نمود که اگر انسان بتواند در کارها و امور دنیوی خود با توکل بر خداوند و محوریت قرار دادن فرامین او، با دیگران ارتباط برقرار کند و در هر شرایطی به دیگران کمک کند، می توان شاهد یک انسان وارسته، خداپرست و خدا ترس بود. در واقع، این گونه عمل نمودن، مورد رضایت خداوند و خلق اوست؛ بنابراین، تقویت هوش معنوی که همان اطاعت پذیری از خداوند است، باعث بهبود رفتار اجتماعی، احترام به عواطف و احساس ها و رعایت حقوق دیگران و یا به عبارت دیگر، بهبود و تقویت هوش اخلاقی می شود. و از طرفی دیگر زمانی که افراد در تعاملات روزمره خود اصول اخلاقی را در نظر می گیرند و به عنوان معیاری در روابط خود به آن رجوع می کنند و سعی در کسب رضایت اطرافیان دارند، ممکن است محافظتی در برابر مشکلات باشد. افراد اخلاق گرا دارای تعهد به ایده ال های اخلاقی و ظرفیت مناسب برای یادگیری از دیگران هستند. آنها در پیگیری اهداف اخلاقی صادق اند و موشکافانه عمل می کنند و اشتیاق زیادی در به خطر انداختن منافع شخصی خود برای تحقق اهداف اخلاقی دارند که در نتیجه باعث افزایش هوش معنوی می شود (امامی و همکاران، ۱۳۹۳). در مجموع می توان گفت زمانی که زنان متأهل در تعاملات روزمره خود مفاهیم و اصول اخلاقی و معنوی را در نظر می گیرند و به عنوان معیاری در روابط خود به آن رجوع کرده و سعی در کسب رضایت خانواده را دارند. مشهود است که اخلاق و معنویت و پیروی از اصول اخلاقی و معنوی در زندگی روزمره می تواند محافظتی محکم برای انسان در برابر مشکلات باشد. تقویت مولفه های هوش معنوی و اخلاقی از جمله احترام به انسان و اندیشه های والای او، پرورش روحیه و نگرش خوش بینانه و مثبت گرا نسبت به انسان، خودآگاهی و بخشش، می تواند اثرات قابل توجهی بر روابط فی مابین انسان و بخصوص زوجین داشته باشد. منحصر بودن نمونه ها به زنان متأهل، زیاد بودن شمار پرسش های پرسش نامه ها که می توانست بر میزان دقت پاسخ های شرکت کنندگان اثر بگذارد، عدم همکاری و پاسخ_گویی برخی از آزمودنی ها، از محدودیت های این پژوهش بود. همچنین با توجه به نتایج مطالعه حاضر توصیه می شود، انجام تحقیق در راستای پیدایش شکل گیری هوش معنوی و هوش اخلاقی، این پژوهش را می توان برای دیگر گروه ها از جمله مردان پیشنهاد کرد. و گنجاندن تقویت هوش اخلاقی، معنوی در برنامه های آموزش پیش از ازدواج به منظور بهبود روابط زوجین، بحث و تبادل نظر کارشناسان، مشاوران و اساتید با زنان متأهل در خصوص شناخت و عملکرد هوش معنوی و هوش اخلاقی.

منابع

۱. آقاجانی، نوایی نژاد، دوکانه ای فرد. (۱۳۸۹). بررسی رابطه ی سبک دلبستگی و شادکامی با رضایت زناشویی متأهلین شاغل در بیمارستان خاتم الأنبیاء شهر تهران. زن و مطالعات خانواده، سال دوم، شماره ششم، صص ۱۴۹-۱۲۱.
۲. اصغری، قاسمی. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و گرای شهای مذهبی با رضایت زناشویی در معلمان متأهل. فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده. سال چهارم، شماره ۱.
۳. امامی، مولوی، کلانتری. (۱۳۹۳). تحلیل مسیر اثر هوش معنوی و هوش اخلاقی بر خودشکوفایی و رضایت از زندگی در سالمندان شهر اصفهان. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی. سال پانزدهم، شماره ۲، صص ۱۳-۴.
۴. بهرامی، محمد امین. (۱۳۹۱). سطح هوش اخلاقی اعضای هیات علمی و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی. ۵(۶): ۸۸-۷۵.
۵. خانیکی. تبریزی. (۱۳۸۹). رضایت از زندگی زناشویی در رهگذر نگرش و کنش اخلاقی. فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۴۶، ۲۲۸-۱۸۸.
۶. رقیبی، قره چاهی. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی در زنان و مردان در شرف طلاق و سازگار. فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه. سال چهارم، شماره یک، صص ۱۴۰-۱۲۳.
۷. سیادت، مختاری پور، کاظمی. (۱۳۹۰). رابطه ی بین هوش اخلاقی و رهبری تیمی در مدیران آموزشی و غیر آموزشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت سلامت. ۱۲(۳۶): ۶۱-۷۰.
۸. غفرانی، فاطمه. (۱۳۹۰). بررسی نقش هوش معنوی در کیفیت زندگی دانشجویان. در اولین همایش ملی بهداشت روانی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قوچان، ۱۳ و ۱۴.
۹. معلمی، رقیبی، سالاری درگی. (۱۳۹۰). مقایسه هوش معنوی و سلامت روان در افراد معتاد و غیر معتاد. مجله علمی پژوهشی. دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. دوره ۱۸، شماره ۳، صص ۲۴۵-۲۳۵.
10. Borba, M. (2005). the step-by-step plan to building moral intelligence, Educator ward a, national self-esteem. jossey-bass.
11. King, D. (2008). Rethinking claims of spiritual intelligence: a definition, model and measure Applications of modeling in the Natural and social sciences program. Trent university. Canada. College of arts and sciences, 32-48.
12. Lennick, D & Kiel, F. (2011). Enhancing business performance and leadership success in turbulent times. Pearson education, inc. prentice hall. Isbn.
13. Lennick, D. & Kiel, F. (2005). Moral intelligence: The key to enhancing business Performance & Leadership success, Wharton School Publishing, An imprint of Pearson Education.
14. Magyar, G. M. (2007). Violating the sacred: An initial study of desecration in romantic relationship among college students and its implications for mental and physical health. Master dissertation, Bowling Green State University.
15. Maknight, D. (2005). An investigation into the relationship between spirituality and life satisfaction. www. proquest. com.
16. Mayer, J. D. (2010). Spiritual intelligence or spiritual consciousness? The International Journal for the psychology of Religion, 10(1), 47-56.
17. MC Ewan, W. (2009). Spirituality in Nursing: What Are the Issues? Orthop Nurs, 23: 321- 326
18. Stutzer, Alois & Frey, Bruno S. (2010). Does marriage make people happy or do happy people get married? The Journal of Socio-Economics; 35, 326_347

The Relationship between Spiritual Intelligence and Moral Intelligence and Marital Satisfaction in Married Women

Heshmatollah Nouri¹, Atefeh Shahyad²

1. *Master of Clinical Psychology, Islamic Azad University, Ayatollah Amoli Branch*
2. *Master of Clinical Psychology, Islamic Azad University, Ayatollah Amoli Branch*

Abstract

The aim of this study was to investigate the relationship of spiritual intelligence and moral intelligence with marital satisfaction of married women this study was a retroactive descriptive one with correlational design. The statistical population included all married women in city Islamabad Garb in(N=60000), that according to the krejcie and Morgan sampling table (1970),382 people, selected through random sampling method. Data were collected using, enrich marital satisfaction questionnaires, king spiritual intelligence and lennick and kiels moral intelligence.to analyze the data Pearson correlation test and multiple regression analysis were used. The results showed that the relationship between spiritual intelligence and marital satisfaction in married women is significant($p<0.05$). there is a significant relationship between moral intelligence and marital satisfaction in married women($p<0.05$). there is a significant relationship between spiritual intelligence and moral intelligence among married women($p<0.05$). Also the results of multiple regression analysis showed that spiritual intelligence and moral intelligence can predict marital satisfaction significantly. But moral intelligence was the best predictor of marital satisfaction. In general, the results of this study indicate that spiritual and moral intelligence are important variable satisfaction. It means that increase the spiritual and moral intelligence of the people, including married women increase the marital satisfaction.

Keywords: spiritual intelligence, moral intelligence, marital satisfaction
